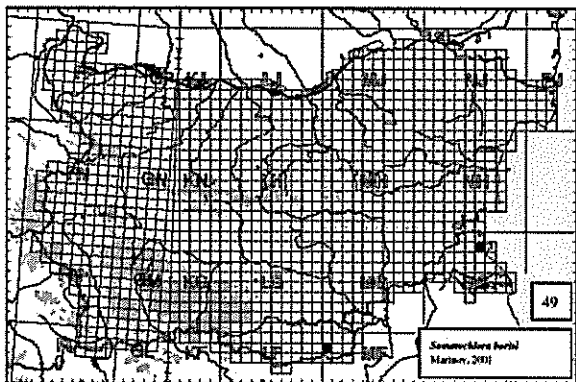

gebergte (de rechtse stip op het kaartje hieronder) en op een plek in het Rhodope gebergte in Griekenland.

Figuur 1: Kaartje met de twee locaties waar de Balkanglanslibel (*Somatochlora borisi*) tot nu toe in Bulgarije is gevonden.

De soort is aangetroffen bij deels beschaduwde beken van enkele meters breed. Tot nu toe zijn er waarnemingen verricht van 20 mei tot 22 juni. Het lijkt er dus op dat het een voorjaarssoort is. Voor de rest is er nog weinig informatie over de soort beschikbaar. Zo zijn de larve en het vrouwtje zover ik weet nog niet beschreven. Tevens is er nog weinig bekend over het gedrag en biotoopkeus. NVL-leden die dus nog een leuke vakantiebestemming zoeken hoeven dus niet verder na te denken.

Milen Marinov, de ontdekker en beschrijver.

De ontdekker van de soort is Milen Marinov, een vrij jonge Bulgaar die bezig is met het bewerken van de Bulgaarse libellenfauna. De soort heeft hij genoemd naar Boris Marinov, zijn zoon. Hij was door een vriendin opmerkzaam gemaakt op het Rhodope gebergte: een plek waar zelden naar libellen is gekeken. Afgelopen jaar vond hij daar nog twee nieuwe soorten voor de Bulgaarse soortenlijst: de Hoogveenglanslibel *Somatochlora arctica* en de Venwitsnuitlibel *Leucorrhinia dubia*.

literatuur

Marinov, M. *Somatochlora borisi* spec. nov., a new European dragonfly species from Bulgaria (Anisoptera: Corduliidae). - IDF-Report 3 (1/2): 9-16.

Vincent Kalkman
Kalkman@naturalis.nnm.nl

Impressies van het XV International Symposium of Odonatology te Novosibirsk

Het was een drukke zomer voor wie odonatologische congressen wilde bezoeken. Maar liefst twee internationale bijeenkomsten waren gepland, een te Gällivare in Noord-Zweden en een in Novosibirsk zo ongeveer halverwege Siberië. Daarnaast waren er ook nog interessante nationale bijeenkomsten in Europa en de meeting van de Dragonfly Society of the Americas. Zelf bezocht ik zowel de congressen in Gällivare als Novosibirsk. In Zweden was een redelijk grote groep Nederlanders, in Siberië waren alleen de heer en mevrouw Kiauta en ikzelf uit Nederland. Het congres werd van 8 tot 14 juli 2001 gehouden in de academische satellietstad van Novosibirsk, Akademgorodok. Deze stad vormt mogelijk het belangrijkste centrum van beta-onderzoek in de Russische federatie. Het is voor Russische begrippen goed geoutilleerd. Uit een gesprek met enkele natuurkundigen begreep ik dat de instituten nu veel contract-onderzoek verrichten, en daarnaast intensief worden ondersteund door de Sörös stichting, onder meer door de levering van geavanceerde computers. Akademgorodok vormt een soort campus, met zowel laboratoria als appartementgebouwen verscholen in de bossen. De organisatie van het congres was in handen van het Institute for Systematics and Ecology of Animals van de Siberische Academie van Wetenschappen, onder leiding van Professor Anatoli Yu. Haritonov. Aan het instituut is ook een museum verbonden. Het instituut ligt overigens, in afwijking van elk ander instituut van de Siberische academie, in het centrum van Novosibirsk, en niet in Akademgorodok. Het congres was niet bijzonder druk bezocht, maar een aanzienlijke groep collega's uit Japan en Duitsland, en natuurlijk ook uit verschillende delen van de Russische federatie, was aanwezig. Andere landen waren, jammer genoeg, meestal slecht vertegenwoordigd. Het congres kwam ook wat langzaam op gang, want de groep uit Japan arriveerde pas laat door visum-problemen. De eerste dag heb ik zelf rustig op het complex kunnen rondlopen, waarna ik 's avonds door Prof. Haritonov en zijn vrouw Olga Popova werd uitgenodigd voor een diner thuis. Dat laatste vormde zeker een van de hoogtepunten van mijn reis. Het vormde een teleurstelling voor de gastheer en -vrouw dat ik niet gezellig kon meedrinken van de aanwezige wodka. Pas later leerde ik dat wodka en water in een glas sterk overeenkomen, zodat voor beide partijen een acceptabele oplossing werd gevonden voor de sociale aspecten van Russische collegialiteit. Overigens toonden onze collega's zich buitengewone gastheren en -vrouwen; werkelijk niets was te veel om het ons naar de zin te maken. We kunnen dan ook terugkijken op diverse geslaagde ontspannen avonden, waarbij, enigszins tot mijn ontzetting, zang en dans niet ontbraken. Ook de verzamelaars onder ons werden op elke mogelijke wijze bijgestaan, al leek er wel een speciale afspraak met het weer te zijn gemaakt. Zolang de vangapparatuur verborgen bleef, scheen de zon, maar zodra iemand een net te voorschijn haalde, paktten de wolken samen. Men heeft me verteld dat

zelfs bij de post-symposium tour naar het Altai gebergte, waaraan ik niet heb kunnen deelnemen, deze regel strak werd nageleefd.

De kennismaking met vele onderzoekers uit Rusland was zeer nuttig. Onder vaak moeilijke omstandigheden moeten zij hun onderzoek uitvoeren, en mijn bewondering voor hun resultaten is daarmee flink toegenomen. Hun inspanningen om hun presentatie op een wijze te brengen die door allen kon worden gevolgd, kan ook niet genoeg worden gewaardeerd. Ik heb diverse bijzondere contacten aan deze reis overhouden.

Een belangrijke overweging voor mij om naar Novosibirsk te gaan was het vergaren van gegevens voor de IUCN Odonata Specialist Group. In een serie van vergaderingen, en vele contacten buiten de officiële vergaderingen om, hebben we een overzicht kunnen samenstellen van de staat van kennis over de verspreiding, achteruitgang, bedreigingen en bescherming van de Russische libellensoorten. De hulp van enkele hulpvaardige collega's bij het vertalen, waarbij in het bijzonder Oleg Kosterin moet worden genoemd, was hierbij onmisbaar. Soms moesten uitspraken van het Engels naar het Russisch en het Japans worden vertaald (en het antwoord weer in omgekeerde volgorde). Op deze wijze wordt vooruitgang natuurlijk in kleine stappen bereikt, maar des te groter is de voldoening als er toch een mooi resultaat wordt bereikt. Ik hoop begin 2002 een rapport te kunnen publiceren waarin onder andere de resultaten van deze bijeenkomst zullen worden opgenomen.

Bij het afscheid bleek dat iedereen terugkeek op een geslaagd congres, waar vele nieuwe collegiale en vriendschappelijke contacten werden gelegd.

En wat is er nog veel moois te vinden in die onbekende hoek van de wereld!

Jan van Tol
 Museum Naturalis
 Postbus 9517
 2300 RA Leiden

Verslag van het tweede WDA-symposium, Gällivare, Zweden

Het tweede internationale symposium van WDA (WorldWide Dragonfly society) werd van 22 tot 27 juli gehouden in het boven de noordpoolcirkel gelegen Gällivare. Het symposium werd bezocht door ongeveer 80 personen uit bijna twintig verschillende landen. Nederland was met vier bezoekers (Klaas-Douwe Dijkstra, Robert Ketelaar, Jan van Tol en de schrijver dezes) redelijk vertegenwoordigd. De frase 'Internationaal symposium' klinkt misschien heel zwaar, maar eigenlijk is het gewoon een gezellige bijeenkomst van mensen die het leuk vinden om aan libellen te werken. De leukste verhalen en nieuwtjes hoor je dan ook niet tijdens de formele lezingen maar tijdens het drinken van koffie.

Het symposium bestond uit een dag en avondvullend programma van lezingen, posterpresentaties en excursies. Daarnaast werden er ook een larven-workshop, de eerste bijeenkomst van PHAON (werkgroep Afrikaanse libellen), de bijeenkomst van de

IUCN-specialistgroep en de ledenvergadering van de WDA gehouden. Dit laatste was zeker niet zo saai als het misschien wel klinkt. De voornamelijk Engelse vergadercultuur (erg formeel) was soms hoogst vermakelijk.

Tijdens het symposium vonden een aantal excursies plaats. Deels waren deze cultureel verantwoord (bijvoorbeeld het bezoek aan 's werelds enigste muggenmuseum) en deels waren ze op libellen gericht. Scandinavië is rijk aan fraaie meren, vennen en beken. Helaas is het in grote delen te koud om een hoge diversiteit aan libellen te herbergen. Zo komen er in het gebied boven de noordpoolcirkel slechts een tiental soorten voor. Het kwam herhaaldelijk voor dat we bij ongekend mooie vennen stonden zonder daar ook maar één libel te zien. Ikzelf heb tijdens het symposium slecht vier soorten waargenomen (*Aeshna juncea*, *A. subarctica*, *A. caerulea* en *Somatochlora metallica*). Doordat de zomer in het hoge noorden zeer kort duurt komen de meeste libellen in een periode van twee, drie weken uit. Als het na deze korte uitsluiperperiode een week slecht weer is gaat een groot deel van de libellen dood. Toevallig was dit in de zomer van 2001 gebeurd, waardoor er nagenoeg geen juffers waren overgebleven.

De excursie die op zoek ging naar Toendraganslibel *Somatochlora sahlbergi*, één van de zeldzaamste Europese libellen, had helaas geen succes. Dit ondanks de inzet van een helikopter.

Het belangrijkste onderdeel van het symposium werd gevormd door de lezingen en presentaties. Deze varieerden van lezingen over de resultaten, van jarenlang onderzoek tot sappige dialozingen over tropische libellen. Eén van de leukste presentaties betrof de lezing van Adolfo Cordero Rivera, Lorenzo Carballa en Carlo Utzeri (drie Zuid-Europeaanen) over het voorkomen van ongeslachtelijke voortplanting bij *Ischnura hastata*. Al in 1990 was reeds geopperd dat de Azoren-populaties van deze Amerikaanse soort zich ongeslachtelijk voortplanten, maar dit vermoeden was alleen gebaseerd op het ontbreken van mannetjes (Belle & Van Tol 1990, Tijdschr. Ent., 133: 143-147). De lezinghouders hebben nu bewijs hiervoor geleverd door op de Azoren eitjes van deze soort te verzamelen en deze in een laboratorium uit te kweken. Toen bleek dat uit deze eitjes alleen vrouwtjes kwamen en dat deze vrouwtjes in staat waren zich zonder tussenkomst van een mannetje voort te planten was het bewijs geleverd. Dit fenomeen wordt vermoedelijk veroorzaakt door een bacterie (*Wolbachia*). Ongeslachtelijke voortplanting heeft als groot voordeel dat één vrouwtje in staat is een nieuwe locatie te bevolken. Nadeel is dat op de langere duur de genetische variatie in de populaties sterk verminderd.

Een andere boeiende lezing was die van Göran Sahlén en Frank Suhling over het uitfilteren en determineren van eierschalen van libellen. Zij zijn er in geslaagd om met een nieuwe zeeftechniek eierschalen van libellen uit bodemonsters te halen. Deze eierschalen zijn vaak op familie of op genus te determineren. Omdat deze eierschalen zeer lang goed blijven (tot enkele duizenden jaren) is het hiermee mogelijk om de historische libellenfauna van gebieden te bepalen. Eén van de leukste uitkomsten van hun onderzoek was dat de subfamilie waar *Lindenia tetraphylla* deel van uit maakt vroeger in NW-Europa voorkwam. Helaas werd